

Czy rosyjskie *swidietielstwo* to polskie świadectwo?

Z praktyki sporządzania tłumaczeń poświadczonych

Edward Szędzielorz

100 lat zawodu tłumacza przysięgłego

30 lat PT TEPIS

**Warsztaty Przekładu Prawniczego
i Specjalistycznego PT TEPIS**

Warszawa, 18 października 2020 r.

Wprowadzenie

- Uściślenie tytułowego pytania, czyli jak tłumaczyć rosyjskie **odpisy aktu stanu cywilnego** (свидетельства о государственной регистрации актов гражданского состояния)
- Adresatami poniższych uwag są tłumacze przysięgli języka rosyjskiego posiadający skromne doświadczenie w zakresie tłumaczenia ww. dokumentów.
- Zasadniczym celem wystąpienia jest zwrócenie uwagi na najczęściej popełniane uchybienia przy sporządzaniu tłumaczeń poświadczonych wspomnianych dokumentów, dzięki czemu tłumacz uniknie konieczności poprawienia swojego tłumaczenia.
- Poniższe uwagi są zgodne z przepisami obowiązującej *ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego* oraz *Kodeksem zawodowym tłumacza przysięgłego* Wyd. PT TEPIS, Warszawa 2019.

Свидетельство і jego polskie ekwiwalenty funkcjonalne

- ✓ Właściwe tłumaczenie tytułu rosyjskiego dokumentu, czyli czym jest rosyjskie свидетельство (в значении: документ, официально удостоверяющий какой-либо юридический факт, регистрируемый органами ЗАГСa)
- ❖ Przykłady niewłaściwego doboru polskiego ekwiwalentu: *świadectwo, *metryka, *akt
- ✓ Ekwiwalencja funkcjonalna (pragmatyczna, komunikacyjna): **свидетельство** – tu: **odpis** (bez uściślenia: skrócony/zupełny)

Свидетельство і jego polskie ekwiwalenty funkcjonalne

- ✓ Terminy rosyjskie (nazwy dokumentów) i ich ekwiwalenty polskie:
 - Свидетельство о рождении Odpis aktu urodzenia
 - Свидетельство о заключении брака Odpis aktu małżeństwa
 - Свидетельство о смерти Odpis aktu zgonu

- ✓ Terminy rosyjskie (nazwy dokumentów, których nie wydaje polski USC) i ich zalecane polskie ekwiwalenty językowe :
 - Свидетельство о расторжении брака Odpis aktu rozwiązania małżeństwa
 - Свидетельство об усыновлении (удочерении) Odpis aktu przysposobienia

Pisownia rosyjskich osobowych nazw własnych (antroponimów)

- Problem pisowni rosyjskich osobowych nazw własnych z zastosowaniem alfabetu łacińskiego
zasady obowiązujące od marca 2015 roku, zgodnie ze zmianą art. 14 *ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego*, wprowadzoną ustawą z dnia 28 listopada 2014 r. *Prawo o aktach stanu cywilnego* (Dz.U.2014 poz. 1741)
- ✓ W praktyce oznacza to - z nielicznymi wyjątkami - stosowanie pisowni zgodnej z dokumentem podróży lub jego kopią, czyli w **transliteracji** zalecanej przez Organizację Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego (ICAO), tj. w transliteracji angielskiej (potocznie: paszportowej), i ewentualnie w wersji oryginalnej.

Pisownia rosyjskich osobowych nazw własnych (antroponimów)

- ❖ Dosłowna interpretacja niefortunnego sformułowania tekstu art. 14 ust. 2 przywołanej ustawy (uztp), w którym jest mowa o tłumaczeniu (!) imion i nazwisk, transliteracji lub transkrypcji (?) oraz tłumaczeniu imion i nazwisk zgodnie z regułami pisowni obowiązującymi w kraju, w którym został sporządzony tłumaczony dokument (?), nie powinna być zalecana, co łatwo wykazać na poniższych przykładach.

Pisownia rosyjskich osobowych nazw własnych (antroponimów)

- ❖ Przykłady dosłownej interpretacji przepisu art. 14 ust. 2 w odniesieniu do języka rosyjskiego (tłumaczenie imion i nazwisk):

Юрий Чайка → *Jerzy Mewa

Гавриил Малыш → *Gabriel Maluch (Malec, Szkrab)

Любовь Скворцова → *Miłość Szpakowa

Иван Степанович → *Jan s. Stefana (Szczepana)

Варвара Фоминична → *Barbara s. Tomasza

Pisownia rosyjskich osobowych nazw własnych (antroponimów)

- ❖ Przykłady dosłownej interpretacji przepisu art. 14 ust. 2 w odniesieniu do języka rosyjskiego (transliteracja LUB transkrypcja imion i nazwisk):

Лужкова Елена → **Luzhkova Elena / Łużkowa Jelena**

Зверев Сергей → **Zverev Sergei (ew. Sergey) / Zwieriew Siergiej**

Барышников Михаил → **Baryshnikov Mikhail / Barysznikow Michaił**

Кохановская Елизавета → **Kokhanovskaia (ew. Kokhanovskaya) Elizaveta / Kochanowskaja Jelizawieta**

Потоцкий Николай → **Pototskii (ew. Pototskiy / Pototckiy) Nikolai (ew. Nikolay) / Potockij Nikolałaj**

Pisownia rosyjskich osobowych nazw własnych (antroponimów)

- ❖ Przykład dosłownej interpretacji przepisu art. 14 ust. 2 w odniesieniu do języka rosyjskiego (tłumaczenie imion i nazwisk „zgodnie z regułami pisowni obowiązującymi w kraju, w którym został sporządzony tłumaczony dokument”):

Tłumaczowi zlecono tłumaczenie rosyjskiego odpisu aktu urodzenia (*Свидетельство о рождении*) na nazwisko **ЩЕРБА** bez wglądu do paszportu. Jak zatem należy „przetłumaczyć” to nazwisko na język polski zgodnie z ww. regułami pisowni? Skoro w Rosji językiem urzędowym jest język rosyjski i w tym kraju został sporządzony zlecony do tłumaczenia dokument, to **jakie reguły pisowni powinien zastosować tłumacz?**

Pisownia rosyjskich osobowych nazw własnych (antroponimów)

- Istotne uchybienia w zakresie pisowni rosyjskich osobowych nazw własnych (nazwiska, imienia i imienia odojcowskiego):
 - ❖ nieuprawnione **polszczenie nazwisk**, np. odcinanie zakończenia -й, -я, zwłaszcza w nazwiskach repatriantów (Вишне́вский → *Vishnevski *zam.* Vishnevskii/Vishnevskiy), **i/lub imion** (Екатери́на → *Katarzyna *zam.* Ekaterina), Ирина → *Irena *zam.* Irina
 - ❖ **zapis imienia ojca zamiast imienia odojcowskiego (patronimikum)**, np. Викто́рович/Викто́ровна → *syn/córka Viktora *zam.* Viktorovich/Viktorovna
 - ❖ **stosowanie transkrypcji polskiej zamiast transliteracji angielskiej (paszportowej)** przy zapisie nazwisk i imion, np. Чернобровина → *Czernobrowina *zam.* Chernobrovina; Влади́мир → *Władimir *zam.* Vladimir
 - ❖ nieuprawnione **pominięcie imienia odojcowskiego** (w związku z brakiem tego elementu w tradycji polskiej oraz w blankietach odpisów aktów stanu cywilnego)

Pisownia rosyjskich nazw geograficznych (toponimów)

- Istotne uchybienia w zakresie użycia **nazw geograficznych** (np. nazwy miejsca urodzenia, rzadziej miejsca rejestracji aktu stanu cywilnego) niezalecanych przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej w *Urzędowym wykazie polskich nazw geograficznych świata* (wydanie II zaktualizowane, Warszawa 2019), np.:
 - ❖ litewskiego endonimu *Kaunas *zam.* zalecanego egzonimu **Kowno**; endonimu *Trakai *zam.* zalecanego egzonimu **Troki**;
 - ❖ białoruskiego endonimu *Bahatyrewiczy lub rosyjskiego *Bogatyriewiczi *zam.* zalecanego egzonimu **Bohatyrowicze**; endonimu *Dubrawa lub rosyjskiego *Dubrowo *zam.* zalecanego egzonimu **Dąbrowa**;
 - ❖ ukraińskiego endonimu *Iwano-Frankiwśk lub rosyjskiego *Iwano-Frankowsk *zam.* zalecanego egzonimu **Iwano-Frankiwnsk**; endonimu *Riwnie lub rosyjskiego *Rowno *zam.* zalecanego egzonimu **Równe** i in.

Pisownia nazw państw

- Użycie skróconej nazwy państwa zamiast nazwy pełnej, oficjalnej, zalecanej przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej w *Urzędowym wykazie nazw państw i terytoriów niesamodzielnych* (wydanie V zaktualizowane, Warszawa 2019), np.:
 - ❖ **w opisie godła państwowego:**
 godło państwowe *Litwy **zam. godło państwowe Republiki Litewskiej**
 godło państwowe *Białorusi **zam. godło państwowe Republiki Białorusi** (często pod wpływem języka białoruskiego i rosyjskiego niepoprawnie: *Republiki Białoruś)
- Użycie niezalecanej pisowni nazwy państwa, np.:
 - ❖ **w nazwie kraju urodzenia:**
 *Mołdowa **zam. Mołdawia lub Republika Mołdawii**
 *Kyrgyzstan **zam. Kirgistan lub Republika Kirgiska**

Dwujęzyczne odpisy aktów stanu cywilnego

- ❖ W dokumentach dwujęzycznych (np. białoruski + rosyjski) na stronie sporządzonej w języku rosyjskim z pieczęcią okrągłą z napisami wyłącznie w języku białoruskim – **nieuprawnione** (dotyczy tłumaczy przysięgłych nieposiadających uprawnień do tłumaczenia z języka białoruskiego) **tłumaczenie napisów** w otoku tej pieczęci.
- ✓ Przykład **zalecanego opisu** tego rodzaju pieczęci:
[Pieczęć okrągła USC właściwego dla miejsca wystawienia dokumentu z godłem państwowym Republiki Białorusi (ew. z godłem państwowym jak wyżej) w środku i napisem w języku białoruskim w otoku]

Inne uchybienia formalne

- ❖ Zbyt szczegółowy opis blankietu dokumentu (np. drobiazgowy opis tła, elementów graficznych i innych zabezpieczeń)
- ❖ Brak uwagi tłumacza przysięgłego o istotnym, odbiegającym od normy stanie dokumentu (np. nieczytelny/częściowo nieczytelny napis w otoku pieczęci, mocno podniszczony dokument, brakujący fragment dokumentu itp.)
- ❖ Brak adnotacji (uwagi) tłumacza o nieintegralnym elemencie dokumentu, np. o stemplu instytucji innej niż USC
- ❖ Nadużywanie możliwości zamieszczenia uwagi tłumacza
- ❖ Sporządzenie uwagi zbyt rozbudowanej („przegadanej”), merytorycznie nieuzasadnionej

Konsekwencje niestarannego, nienależytego lub nierzetelnego tłumaczenia dokumentów stanu cywilnego

➤ Odpowiedzialność zawodowa tłumacza przysięgłego: art. 21. 1. uztp

„Tłumacz przysięgły niewypełniający obowiązków, o których mowa [...] w art. 14 [*m.in. wykonywanie powierzonych mu zadań ze szczególną starannością, należyty zapis imion i nazwisk*], [...] i art. 18 ust. 2 [*formuła poświadczająca tłumacza przysięgłego*] albo wypełniający te obowiązki nienależycie lub nierzetelnie, **podlega odpowiedzialności zawodowej**”.

Dziękuję za uwagę